

Bezienswaardigheden in Arnsberg

HISTORISCH ARNSBERG

ARNSBERG – ALT-ARNSBERG

1 Classicisme-wijk Neumarkt

In 1816 kwamen de Pruisen naar Arnsberg. Arnsberg werd regeringszetel. Voor de nieuwe burgers, de Berlijnse ambtenaren, ontstond aan de Neumarkt onder toezicht van de Berlijnse bouwmeester Karl Friedrich Schinkel na 1817 de „kleine Berlijnse stad“.

2 Verrijzeniskerk-Auferstehungskirche

Door de Berlijnse ambtenaren groeide de protestantse kerkgemeenschap, zodat de bouw van een protestantse kerk noodzakelijk was. In de jaren van 1822 tot 1825 ontstond onder het toezicht van Schinkel de eerste protestantse kerk van het hertogdom Westfalen. Bezienswaardig: de uitvoering in classicistische stijl.

Classicistische tuinpaviljoentjes

3

Nog heden getuigen de classicistische paviljoentjes in de voormalige tuinen van de Berlijnse ambtenaren aan de Neumarkt en aan de Königstraße van de glorie van Pruisen. De in de 19e eeuw gebouwde en grondig gerenoveerde tuinpaviljoentjes zijn in Westfalen enkele van de laatste uit hun tijd.

Het klooster Wedinghausen

4

werd in 1170 als boete-klooster opgericht. Na zijn ontbinding in het jaar 1803 waren delen van het sacrale gebouw vernield. Thans verbindt de kloosterhof met de twee historische kruisgangen en het nieuw ontworpen „Lichthaus“ het verleden met het heden indrukwekkend met elkaar.

5 De Proosdijkerk St. Laurentius

was oorspronkelijk kloosterkerk van het klooster Wedinghausen. In 1170 eerst als romaanse basiliek opgericht, werd de huidige parochiekerk na een brand in gotische stijl heropgebouwd en uitgebreid. Gedurende de troebelen ten tijde van Napoleon waren de relikwieën van de Heilige Drie Koningen hier tijdelijk ondergebracht. Openingsuren: dagelijks behalve op maandag.

6 Het Hirschberger Tor

In 1753 ontwierp en bouwde de Westfaalse barokbouwmeester Johann Conrad Schlaun in opdracht van de keurvorst Clemens August het Hirschberger Tor. Oorspronkelijk versierde de poort het jachtslot in Hirschberg. Heden is het de toegangspoort tot het stadswoud van Arnsberg.

7 Ehmsenmonument

ter ere van de „Forstrat“ Ernst Ehmsen, de stichter van de Sauerländer Gebirgsverein. Het als fluisterhuisje bekende monument biedt een heerlijk uitzicht en verbergt een geheimzinnig raadsel. Oplossen kan je het door met z'n tweeën, met het gelaat naar de muur gericht, op de diagonaal gelegen hoeken te gaan staan en te fluisteren.

8 Sauerland-Museum (Landsberger Hof)

In het jaar 1605 bouwde de keurvorst Ernst von Bayern het filigrane slot als een liefesdomicilie voor zijn maîtresse Gertrud von Plettenberg. Later waren hier verscheidene overheidsinstellingen ondergebracht. Thans bevindt zich het regionale museum van de Hochsauerlandkreis in het Landsberger Hof. Verbouwingswerken tot het Museumforum Sauerland vanaf halfweg 2014.

Alter Markt

9

Aan de „Alter Markt“ met de „Glockenturm“, het „Altes Rathaus“ (1710), „Zur Krim“ en de „Maximiliansbrunnen“ (1779) klopt het historische hart van Arnsberg.

De Madonna in de nis aan het stadhuis heeft vele stadsbranden doorstaan en getuigt van een geschiedenis die rijk is aan gebeurtenissen. Zijdellings aan het stadhuis bevindt zich het symbool van de Keulse heerschappij in Arnsberg. Het prachtig gerenoveerde patriciërsgebouw „Zur Krim“ herinnert aan een naar hoofdstuk in de geschiedenis van het recht. Hier leefde ooit de heksenrechter van Arnsberg.

Trillerhäuschen

Het „Trillerhäuschen“ wordt ook rol- of zottenhuisje genoemd is een soort van schandpaal die als strafinstrument werd gebruikt om vroeger de zedenstraf te voltrekken. Dieven, vechtersbazen en dronkenmannen, onzedige en twistzieke vrouwen werden in deze kooi opgesloten en erin in het rond gedraaid tot ze duizelig werden en moesten braken.

10 Huis Honning en Weichs'scher Hof

Vlak achter de klokkentoren staan twee statige adelszetsels. Beide gebouwen werden na de grote stadsbrand in het jaar 1600 op de plaats van voormalige „Burgmannshoven“ opgericht.

11 Het Dückersche Hof

In de 17e eeuw als adellijke zetel opgericht, veranderde het in de jaren daarop vaak zijn bestemming. Van een ziekenhuis tot een bejaardentehuis waren hier verschillende inrichtingen gevestigd. Vandaag de dag is het Dückersche Hof een woongebouw.

Stadskapel St. Georg

De vroeggotische stadskapel St. Georg werd in het jaar 1323 vlak aan de stadsmuur opgericht. Als filiale kerk was zij ondergeschikt aan het klooster Wedinghausen. De aangrenzende wachttorenen nam al vroeg de taak van een kerktoren over.

Schlossruine

Rond 1100 ontstond er op de huidige slotberg een burcht. Onder de bescherming daarvan vestigden zich gauw de eerste burgers. Na meermalige verbouwingen ontwikkelde het gebouw zich tot de residentie van de Keulse keurvorsten. Nog heden herinnert de ruïne aan zijn laatste prachtige uitbreiding, die ten tijde van de keurvorst Clemens-August von Wittelsbach volgens de plannen van de barokbouwmeester Johann Conrad Schlaun ontstond en tijdens de zevenjarige oorlog (1762) vernield werd.

De historische wijngaard

op de slotberg presenteert op een oppervlakte van 1.200 vierkante meter o.a. de wijnsoorten Riesling Bianco, Chardonnay, Sauvignon Blanc, Traminer en Blauer Limberger. Bezigtingen en geleide wandelingen zijn mogelijk.

Informatie via: weinberg@altstadtverein-arnsberg.de

14 Oberfreistuhl

De Arnsbergse „Freistuhl“ was in de middeleeuwen een geheim strafgerecht. In 1437 werd hier de Arnsbergse reformatie aangenomen, die de regels voor alle „Freistühle“ in Westfalen bepaalde. Gauw werd Arnsberg tot het hoogste gerecht n.l. tot „Oberfreistuhl“ verklaard en verkreeg het privilege de rechtshandelingen van alle Freigraven te controleren.

15 Grüner Turm en Limpsturm

De Grüner Turm en de Limpsturm zijn twee van vier nog behouden verdedigingsstorens, die deel uitmaakten van de middeleeuwse stadsvesting. De Limpsturm werd tijdelijk als gevangenis benut en was lange tijd leegstaand. Vandaag de dag is de Limpsturm als Lichtturm Arnsberg zeker een bezoek waard en heeft hierdoor een nieuwe bestemming gekregen.

Lichtturm Arnsberg – Camera Obscura (Limpsturm)

Licht uitstralend en licht opvangend vormt de “nieuwe” oude toren een unieke mix uit kunst, evenement, culturele opleiding en grensverleggende techniek. Op vijf verdiepingen beleeft de bezoeker verschillende hoogtepunten, kan zelf interactief in het gebeuren ingrijpen en verlaat de toren daarna met de beleving iets erg interessants te hebben beleefd: het verblijf in het binnenste van een camera, waarin de buitenwereld zich afbeeldt, een boeiende galerij van opnames met indrukwekkende camera obscura afdrukken, sferische klanken en een multivisie- presentatie.

Telefoon en informatie m.b.t. de openingsuren: 0049-2931-16158 / www.lichtturm.info
Aanrader voor uw bezoek aan Arnsberg:

Er zijn regelmatig geleide stadswandelingen in Arnsberg van begin mei tot eind oktober op elke vrijdag om 20.00 uur en op elke zaterdag om 14.30 uur. De brochure “Rendezvous mit Arnsberg” presenteert alle termijnen, vertrekpunten en thema-wandelingen.

Informatie en boeking: 0049-2931-4055 en via www.arnsberg-info.de

U kunt van de geboekte stadswandeling- op verzoek- ook in het Nederlands genieten.

Klooster Rumbeck

16

Het premonstratenzeressen-klooster werd rond 1190 als filiatie van het klooster Wedinghausen gesticht. In 1914 vernielde een brand delen van het klooster en van de kerk, allebei werden weliswaar heropgebouwd.

De kloosterkerk St. Nikolaus

is één van de oudste hallenkerken van Westfalen in gotische stijl met wellicht oudere stijlelementen. Op het einde van de 17e, begin van de 18e eeuw werd de kerk barok heringericht. Een bijzonder juweel is het rond 1700 door Hinrich Klausing gebouwde orgel, dat gedeeltelijk nog orgelpijpenmateriaal uit de 15e eeuw bevat. De kerk kan in de loop van de dag bezichtigd worden.

Een bezoek in Rumbeck kunt u ideaal combineren met een wandeling door het Mühlbachtal. Hier bevindt zich het poëziepad Rumbeck. Telkens bij wisseling van de seizoenen worden de gedichten hernieuwd en aan het jaargetij aangepast. Het pad is ongeveer 2 km lang en goed te realiseren op een uurtje. Het poëziepad is ook voor rolstoelgebruikers geschikt.

17 Neheimse Dom en Marktplatz

Al uit de verte is de parochiekerk St. Johannes Baptist, die in de volksmond ook graag „Sauerländer Dom“ genoemd wordt, te zien. Met zeven altaren is de basiliek met de drie kerkschepen in neoromaanse stijl ingericht. Rondom de dom nodigen cafés en winkelzaken uit om te vertoeven. Op woensdag en op zaterdag vindt hier de wekelijkse markt plaats.

18 De synagoog (Mendener Straße)

diende voor de joodse gemeenschap van Neheim vele jaren als godshuis. Maar in de „Reichspogromnacht“ vernielden de nationaalsocialisten het gebouw. In de jaren 80 kochten twee particulieren uit Neheim de synagoog en lieten ze met veel aandacht voor details restaureren. Thans wordt het gebouw voor culturele doeleinden gebruikt.

Het Fresekenhof

19

was in de middeleeuwen een oud „Burgmannshaus“, dat de stadspoort naar de brug over de Ruhr beveiligde. Het huidige gebouw dateert uit het jaar 1680 en wordt door de stad Arnsberg voor verschillende doeleinden gebruikt. Hier bevindt zich ook de Franz-Stock-Tentoonstelling.

Burghaus Gransau en Drostenhof (Burgstraße)

20

zijn net zoals het Fresekenhof gedeelte van de stadsversterking. Nog steeds is het weerbare karakter van het hof Gransau aan de westelijke kant te herkennen. Het Drostenhof is één van de oudste, nog behouden gebouwen van Neheim. De huidige vakwerkbouw is in de 17e eeuw ontstaan.

Christuskerk

21

De toenemende industrialisatie van Neheim leidde ertoe dat door de nieuw gevestigde burgers de protestantse gemeenschap groeide. Dat maakte de bouw van een godshuis noodzakelijk. In 1862 werd de uit natuurstenen gebouwde neogotische kerk ingewijd. Maar al gauw was de kerk te klein en moest uitgebreid worden.

Openingstijden: wo en vr 15.00-17.00 uur , za 10.00-12.00 uur (van 1 april tot 31 oktober), zo 15.00-17.00 uur het gehele jaar geopend.

Aanrader voor uw bezoek in Neheim:

Geleide stadswandelingen van april tot oktober op elke eerste zaterdag in de maand om 14.00 uur vanaf het Fresekenhof.

Informatie en boeking van individuele rondleidingen: telefoon 0049-2931-4055 en via www.arnsberg-info.de

HÜSTEN

22 De parochiekerk St. Petri

met een toren uit de 12e eeuw hoorde tot de 12 stamparochies van het Sauerland en oefende haar invloed ver buiten het gebied van de huidige stad Arnsberg uit. Daarmee was zij zelfs officieel moederkerk van het klooster Oelinghausen. Nog steeds herinnert de 1100 jaar oude Hüstener Kirmes aan de oorspronkelijke betekenis van dit kerkoord.

23 Het Haus Hüsten

was in de middeleeuwen burch- en ridderszettel van verschillende adellijke geslachten. De oorsprong van het huidige gebouw gaat terug tot in de 16e eeuw. Momenteel geeft het huis onderdak aan de tentoonstelling van de „Schützenbruderschaft unter dem hl. Geist von 1345“.

OELINGHAUSEN

Klooster Oelinghausen

24

werd in 1174 gesticht. Het hoort tot de rijkste nonnenkloosters van Westfalen en is een kunsthistorisch en kerkmuzikaal juweel. In 1350 werd de kloosterkerk opgericht. Een gedeelte van het romaanse voormalige gebouw is nog heden in de crypte met de „Keulse Madonna“ bewaard gebleven. Imposant: het barokke altaar, de levensgrote apostelfiguren, het historische orgel met nonnengalerij en het van Gerhard Gröninger geschapen altaarbovenstuk in de zuidelijke kapel.

Inlichtingen: Klooster Oelinghausen (0049-2932-31882),

Vriendenkring Oelinghausen Dr. Günter Bertzen (0049-2932-29159).

Klostergarten-Museum

Nonnen die kunde hadden van de geneeskrachtige gewassen teelden in de tuin van het klooster Oelinghausen, die verschillende hectare omvatte, groente en fruit, bloemen, kruiden voor de keuken en geneeskrachtige planten. Een museum op de historische locatie erinnert aan de 800-jarige traditie van de kloostertuin.

De tuin is geopend op zondag vanaf 13.00 uur.

25 Slot en slotpark Herdringen

In de 19e eeuw werd het eigenlijke jachtslot in Engelse Tudor-stijl volgens de plannen van de Keulse dombouweester Ernst Friedrich Zwirner opgericht. Thans hoort het slot met het park tot de belangrijkste neogotische sloten van Westfalen. Net zoals het slot Höllinghofen diende het als coulisse voor verfilmingen van enkele detective-romans van Edgar Wallace.

Informatie via: www.jagdschloss-herdringen.de

Het openlucht-theater “Freilichtbühne Herdringen” presenteert in een jaarlijks wisselend zomerprogramma telkens twee nieuwe encenseringen. Eén toneelstuk is geschikt voor families met kinderen en een tweede stuk is op maat voor volwassenen.

Informatie via: www.freilichtbuehne-herdringen.de

Impressum

Teksten: Dr. Ulrike Schowe e.a.
 Grafik Design en Lay-out: Ralf Gölzenleuchter †
 Uitgever: Verkehrsverein Arnsberg e.V.
 Foto's
 Hans Blossy, Luftbildfotografie
 Wolfgang Detemple
 Ralf Gölzenleuchter †
 Jörg Hempel, Photodesign, Aken
 Jochem Ottersbach
 Julian Stratenschulte
www.guth-fotografiert.de

Voerpagina: Oberfreistuhl (foto Ottersbach 1687) of Lichtturm
 Achterkant: (Nederlandse editie): tomis handyguide

Slot Höllinghofen

26

Het gedeeltelijk met klimop begroeide waterslot Höllinghofen met zijn fantastische slotpark hoort tot de romantische adellijke gebouwen van het Sauerland. In 1865 volgde een grote verbouwing van het drievleugelige pand in romaanse stijl, in 1924 nogmaals een uitbreiding. Thans is het landgoed nog steeds in particulier bezit.

De St. Urbanus-Kerk

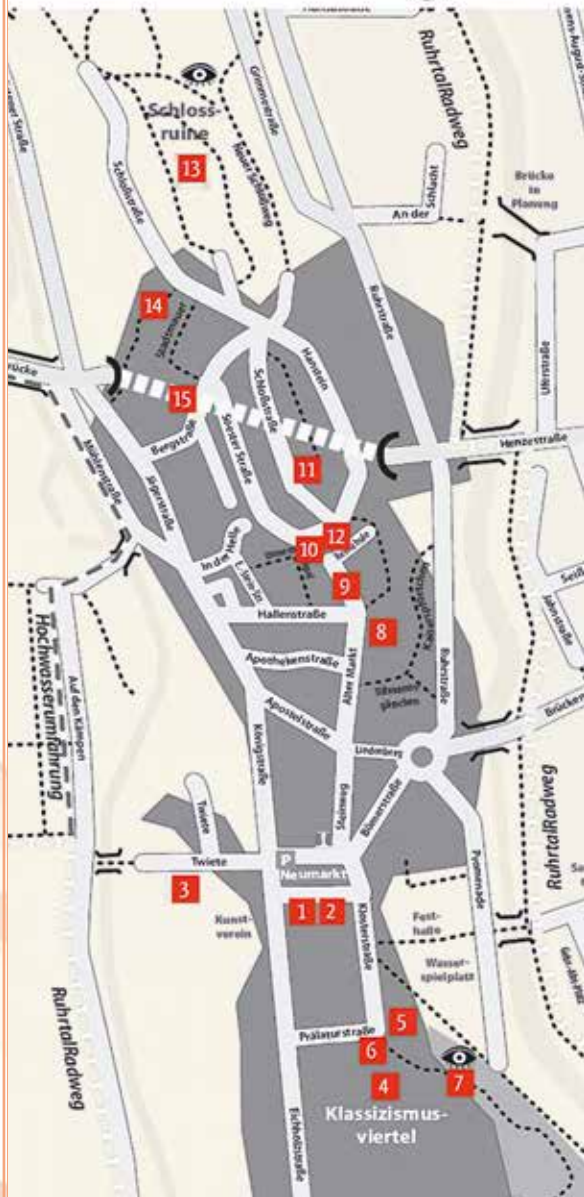
27

werd van 1750 tot 1765 opgericht en heeft een bezienswaardige barokke uitvoering. Enkele stukken zijn waarschijnlijk afkomstig uit het tijdens de secularisering ontbonden premonstatenzerklooster Scheda.

In Vosswinkel is een bezoek aan de Wildwald Vosswinkel een aanrader. Hier kunt u op een traject van 12 km wandelwegen prachtige uitstapjes plannen en de bosdieren in hun vrije omgeving zien. Dagelijks van 9.00 uur tot 17.00 uur geopend (van november tot februari beperkte openingstijden).

Informatie via: www.wildwald.de

Arnsberg

Arnsberg-Tourismus und Stadtteilmarketing
 Neumarkt 6 · 59821 Arnsberg
 Telefon 0 29 31- 40 55 · Telefax 0 29 31 - 1 23 31
 info@arnsberg-info.de · www.arnsberg-info.de

Herausgeber:

Verkehrsverein Arnsberg e.V.
Neumarkt 6
59821 Arnsberg
Telefon 02931 / 4055
Telefax 02931 / 1 23 31
info@arnsberg-info.de
www.arnsberg-info.de

VERKEHRSVEREIN
ARNSBERG e.V.

